

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Μαρία Θεοδωρακοπούλου Γρηγόριος Παπαντώνης Χαρίκλεια-Άννα Παρασκευοπούλου
Ιωάννης Σπετσιώτης

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:

ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Μαρία Θεοδωρακοπούλου, Εκπαιδευτικός Γρηγόριος Παπαντώνης, Εκπαιδευτικός Μουσικής Χαρίκλεια-Άννα Παρασκευοπούλου, Εκπαιδευτικός Μουσικής Ιωάννης Σπετσιώτης, Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής
ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Χαράλαμπος Σπυρίδης, Καθηγητής Μουσικής Ακουστικής, Πληροφορικής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Γεωργία Παρπαρούση, Μουσικολόγος, μέλος Ε.Ε.ΔΙ.Π. του Πανεπιστημίου Πατρών Νικόλαος Ξανθούλης, Δρ Μουσικολογίας
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Σπυρίδων Γούσης, Σκιτσογράφος-Εικονογράφος
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Βασιλική Αναστασοπούλου, Φιλολόγος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Γιώργος Σιγάλας, Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Αλεξάνδρα Σταθοπούλου, Εκπαιδευτικός
ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ	Βιολέττα Κωτσόγιαννη Σοφία Χαραλαμπίδου
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Ναυσικά Πάστρα, Εικαστικός Καλλιτέχνης
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Δημήτριος Γ. Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο:

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση
το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΜΑΚΕΤΑΣ,
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΑΛΛΑΓΩΝ ΒΑΣΕΙ ΥΠΟΔΕΙΞΕΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ,
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ / Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για τη στήριξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Πίνακας Περιεχομένων

	Θέματα	Σελίδα
1	Η μουσική και... εμείς _____	6
2	Ο ήχος και... εμείς _____	8
3	Φωνή, η δική σου ταυτότητα _____	11
4	Μουσολογία _____	14
5	Η μουσική εμπυκλώνει _____	18
6	Η μουσική εμπυκλώνει... κι άλλο! _____	20
7	Τα σύμβολα της μουσικής _____	22
8	Λαός - τραγούδι - ελευθερία _____	25
9	Η ελληνική μουσική στους αιώνες _____	27
10	Η ελληνική μουσική στους αιώνες... των αιώνων! _____	31
11	Μουσική και... μουσικές _____	34
12	Ο γύρος του κόσμου σε... 8' _____	38
13	Η μουσική μάς ενώνει _____	41
14	Μουσική... χωρίς σύνορα _____	44
15	Χτίζοντας... τη μουσική _____	46
16	Χορέψετε, χορέψετε και τους ρυθμούς... «παντρέψετε» _____	49
17	«...τραγούδια για τη λευτεριά» _____	52
18	Ανεβοκατεβαίνοντας σε σκάλες... μουσικές _____	54
19	...κι άλλα μουσικά σκαλοπάτια! _____	56
20	Ακούμε, αναλύουμε και κωδικοποιούμε τους ήχους _____	58
21	Μεγάλες ορχήστρες σε ήχους... κλασικούς _____	62
22	Ο ήχος της θάλασσας _____	65
23	Η μουσική και οι άλλες τέχνες _____	68
24	Ένα, δύο, τρία... «γράφουμε» _____	70
25	Μελωδικό αντίο _____	73
	Ηλεκτρονικές διευθύνσεις _____	76
	Πηγές εικόνων _____	79

Ένα μήνυμα για σένα

Έχεις στα χέρια σου το βιβλίο της μουσικής που θα σε βοηθήσει να τη βιώσεις καλύτερα στη νέα τάξη που πηγαίνεις.

Προσπαθήσαμε να μη σε φορτώσουμε με άχρηστες γνώσεις και βαρετές ασκήσεις που θα κουράσουν το μυαλό, θα σε ταλαιπωρήσουν και δεν θα σε ενδιαφέρουν. Επιλέξαμε λοιπόν πολλά μουσικά παιχνίδια που θα τα βιώσεις με όλο σου το σώμα, πρωτότυπες κατασκευές για να κάνεις τα χέρια σου να «μιλήσουν» και δραστηριότητες που θα σε παρακινήσουν να αυτοσχεδιάσεις, να δημιουργήσεις, να χαρείς και να ψυχαγωγηθείς.

Απλώς τι είναι η μουσική; Μια αδιάκοπη ψυχαγωγία, μια ακατάπαυστη δράση, ένα ατέλειωτο παιχνίδι που

συνεργάζονται αρμονικά οι σωματικές, οι πνευματικές και οι ψυχικές σου δυνάμεις.

Στην προσπάθεια αυτή δεν θα είσαι μόνος. Σου έχουμε εξασφαλίσει δύο πιστούς φίλους, τον Νότη και τη Νότα. Σε κάθε δραστηριότητα θα είναι εκεί για να σε βοηθήνε και να σε οδηγούν στις μουσικές σου περιπλανήσεις.

Το βιβλίο αυτό θα σε συντροφεύσει στα μουσικά σου ταξίδια και έγινε με πολύ αγάπη για σένα.

Σου ευχόμαστε όμορφες μουσικές στιγμές

Η συγγραφική ομάδα και οι συνεργάτες της

Πώς να διαβάσεις το βιβλίο αυτό

Σε κάθε ενότητα υπάρχουν διάφορα εικονίδια που σου δείχνουν εύκολα και γρήγορα το περιεχόμενο της παραγράφου. Άφησέ τα να σε οδηγήσουν:

Τι θέλουμε να πετύχουμε

Πληροφορίες παλιές και νέες

Άκουσε, δες συγκεντρωμένος/η

Εργασία για το σπίτι, βρες πληροφορίες

Παιχνίδι, αυτοσχεδιασμός και δημιουργία

Γράψε τη γνώμη σου, κάνε κριτική

Κίνηση και χορός

Κατασκευές

Τραγουδήσε και παίξε μουσικά όργανα

Γραπτή εργασία

1. Η μουσική και... εμείς

- ✓ Θα συζητήσουμε για τον ρόλο της μουσικής στη ζωή μας.
- ✓ Θα «κοντινιστούμε» τραγουδώντας ξανά ως ομάδα.
- ✓ Θα τραγουδήσουμε αυτοσχεδιάζοντας πάνω σε ένα ρυθμικό σχήμα.
- ✓ Θα κατασκευάσουμε ένα πρωτότυπο μουσικό όργανο.
- ✓ Θα παίξουμε μουσικά παιχνίδια, χρησιμοποιώντας την κατασκευή μας και κρουστά όργανα.

ΣΤ.

Παντού γύρω μας υπάρχει μουσική. Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι είναι μια μικρογραφία του σύμπαντος και έχει τη δύναμη να επηρεάζει το σώμα, το πνεύμα και την ψυχή του ανθρώπου. Για τον λόγο αυτό ήταν ένα από τα βασικά μαθήματα στην εκπαίδευση των νέων μαζί με τη φιλοσοφία και τις επιστήμες. Η μουσική είχε πάντοτε σημαντική θέση σε κάθε ανθρώπινη εκδήλωση και θεωρείται ιδανικό μέσο για την πνευματική ανάπτυξη του ανθρώπου.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

6

Ας... συντονιστούμε

Μέτρο: Το κάθε ισόχρονο μέρος ενός μουσικού κομματιού που βρίσκεται μεταξύ δύο διαστολών.

Πέρασε αρκετός καιρός από την τελευταία φορά που τραγουδήσατε όλοι μαζί. Ίσως λοιπόν χρειάζεται να... συντονιστείτε πάλι. Σχηματίστε έναν κύκλο.

Ο δάσκαλος τραγουδά τα δύο πρώτα **μέτρα**. Το παιδί που είναι δεξιά του επαναλαμβάνει μαζί με τον δάσκαλο.

Το επόμενο παιδί έρχεται να προσθέσει τη φωνή του κ.ο.κ. μέχρι που όλοι να τραγουδάτε συντονισμένα το πρώτο μέτρο. Το ίδιο γίνεται για τα επόμενα μέτρα. Δεν είναι πολύ όμορφο που είστε πάλι μια παρέα, έτοιμοι για παιχνίδια και τραγούδια;

<p>3 Ξε - κι - νά - με</p> <p>5 μια πα - ρέ - α</p> <p>7 με - παιχ - νί - δι</p> <p>με τρα - γού - δι</p>	<p>3 Ξε - κι - νά - με</p> <p>5 μια πα - ρέ - α</p> <p>7 με - παιχ - νί - δι</p> <p>με τρα - γού - δι</p>
---	---

Και μιας και ζεσταθήκατε και συντονιστήκατε τι θα λέγατε για κάτι πιο... «ζωηρό»; Ακούστε από το CD τον ρυθμό που σας προτείνουμε. Να και ο συμβολισμός του:

Πάνω στον ρυθμό αυτό αυτοσχεδιάστε, απαγγέλλοντας τους παρακάτω στίχους:

*Καλώς ήρθαμε ξανά όλοι στην παρέα,
καλοκαίρι πέρασε ήτανε ωραία.*

*Πάλι μαζευτήκαμε σε τούτο το σχολείο,
άντε να καρδίσουμε πάλι στο θρανίο.*

*Το όνομά σου δήμωσε, κάθισε κοντά μου,
βάλτε χρώμα, μουσικές, ντύσε τα όνειρά μου.*

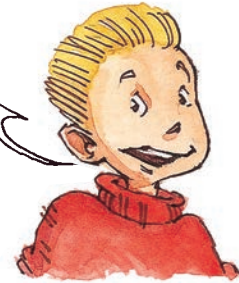
*Έλα, ήρθε η σειρά σου, πιάσε τον ρυθμό,
για να ζηρωριστούμε θρες έναν σκοπό.*

2. Ο ήχος και... εμείς

- ✓ Θα διερευνήσουμε τη μεγάλη επίδραση του ήχου στη ζωή μας.
- ✓ Θα γνωρίσουμε τον δρόμο που ακολουθεί ο ήχος για να φτάσει στο... μυαλό μας.
- ✓ Θα πειραματιστούμε με την ακοή και τη φωνή μας.
- ✓ Θα δούμε πώς ένα ηχητικό φαινόμενο χίνεται αφορμή για τη δημιουργία ενός μύθου.
- ✓ Θα γνωρίσουμε, τα επαγγέλματα που έχουν σχέση με τον ήχο.
- ✓ Θα κατασκευάσουμε τον δικό μας παλμογράφο.

Οι ήχοι έχουν τεράστια επίδραση στη ζωή μας. Μας ειδοποιούν για κινδύνους –και όχι μόνο–, δίνουν την ικανότητα να επικοινωνούμε με τους άλλους και μας προσφέρουν την απόλαυση της μουσικής. Όλα τα αντικείμενα και τα όντα παράγουν ήχους, ανάλογα με τη φύση τους και τη συγκεκριμένη κατάσταση στην οποία βρίσκονται.

Κονσέρτο: Συνήθως τριμερής σύνθεση, στην οποία γίνεται αντιπαράθεση ενός οργάνου με τη συνολική ορχήστρα. Έτσι ονομάζεται συχνά (κακώς) η συναυλία.

Ήχος και... αφτί

Φανταστείτε ότι βρίσκεστε στο Μέγαρο Μουσικής και μια πλήρης συμφωνική ορχήστρα ερμηνεύει ένα **κονσέρτο** του Μότσαρτ.

Η ακουστική μας ικανότητα οφείλεται στο τύμπανο του αφτιού μας –που είναι ένα ημιδιαφανές ελαστικό κομμάτι σάρκας με διάμετρο

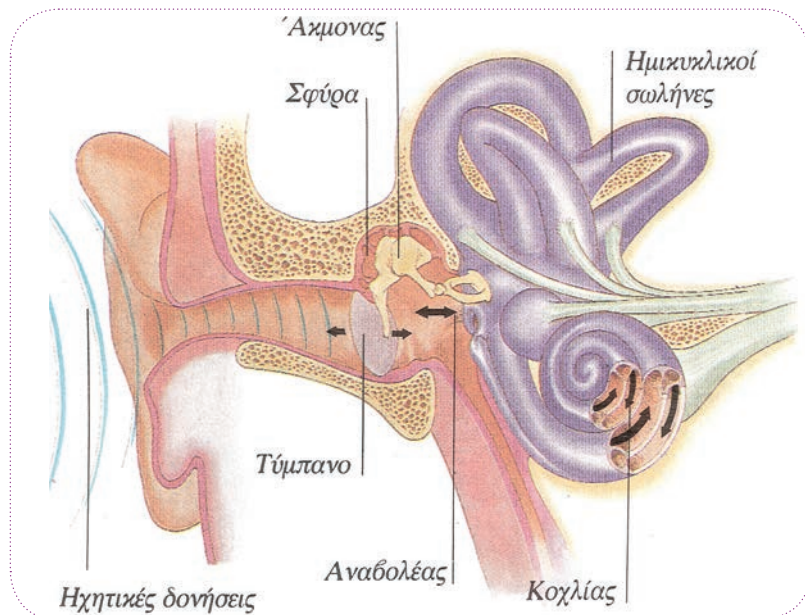
6 χιλιοστά και πάχος 0,75 χιλιοστά– και μεταδίδει σε κάθε κλάσμα δευτερολέπτου με ακρίβεια, κάθε δόνηση που προέρχεται από τα 100 περίπου όργανα της ορχήστρας, την κάθε μια ξεχωριστά αλλά και όλες μαζί! Για σκεφτείτε το!

Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν στις θαυμαστές ιδιότητες των ήχων. Ο Ορφείας, με τη δύναμη της μουσικής του, έφερε πίσω στη ζωή την αγαπημένη του Ευρυδίκη, ενώ ο Όμηρος στην *Οδύσσεια* μας πληροφορεί ότι ο Αυτόλυκος, χάρη στο τραγούδι του, σταμάτησε το αίμα από τις πληγές του Οδυσσέα!

Ένα... μαγικό κουτί!

Το αφτί διαθέτει σχεδόν 24.000 αραχνούφαντες ίνες (ή χορδές) που είναι τετρωμένες σε μήκος μικρότερο από 15 χιλιοστά του μέτρου! Καθεμία από αυτές τις 24.000 χορδές, όπως και οι χορδές του πιάνου, είναι «κουρδισμένη» σε διαφορετικό τονικό ύψος, συνδέεται με τον εγκέφαλό μας με ένα ξεχωριστό νεύρο και μας κάνει να ξεχωρίζουμε τους διάφορους ήχους!

2.1 Το ανθρώπινο αφτί σε τομή

Όταν λοιπόν φτάνει ένας ήχος σε αυτές τις χορδές θέτει σε παλμική κίνηση μόνο τη χορδή που είναι «κουρδισμένη» στο ίδιο τονικό ύψος. Τότε αυτή στέλνει μέσα από το νεύρο που επικοινωνεί με τον εγκέφαλο το μήνυμα... «πάλλομαι»!
Δοκίμασε να πραγματοποιήσεις αυτό το φαινόμενο με τις χορδές ενός πιάνου. Πάτησε με το πόδι το δεξιό πεντάλ ώστε όλες οι χορδές να είναι ελεύθερες και τραγούδησε δυνατά ένα «ααααα». Τι παρατηρείς;

Τώρα ξανατραγούδησε κάνοντας τη φωνή σου πιο λεπτή ή πιο βαθιά. Γράψε τι παρατηρείς.

Με τον τρόπο που περιγράψαμε παραπάνω το αφτί στέλνει στον εγκέφαλο χιλιάδες ήχους που συλλαμβάνει καθημερινά. «Ακούμε» όμως πραγματικά όλους αυτούς τους ήχους;

Ακούω σημαίνει ότι το αφτί μου συλλαμβάνει παθητικά όλα τα ηχητικά κύματα που φτάνουν σε αυτό και τα στέλνει στον εγκέφαλο.

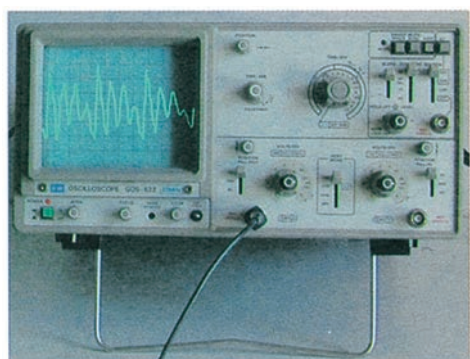
Ακροώμαι σημαίνει ότι επιλέγω από την τεράστια ποικιλία ήχων που φτάνουν στα αφτιά μου εκείνους που με ενδιαφέρουν. Η ενεργητική ακοή είναι πολύ σημαντική στη ζωή μας.

Μπορείς να περιγράψεις μία περίπτωση στην οποία η ενεργητική ακοή είναι ζωτικής σημασίας;

Τα γνωρίσματα του ήχου

Κάθε ζωντανός οργανισμός έχει τα δικά του ηχητικά γνωρίσματα που τον κάνουν να ξεχωρίζει. Το ίδιο συμβαίνει και με όλα τα άψυχα αντικείμενα, τα οποία παίρνουν ζωή από την ηχητική πηγή που βγαίνουν και από το χέρι του καλλιτέχνη που οργανώνει τους ήχους. Κάθε ήχος έχει τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά που τα ονομάζουμε ιδιότητες. Τα κλείνουμε σε ένα πλαίσιο για να θυμάσαι τα ονόματά τους.

2.2 Ηλεκτρονικός παλμογράφος

Τονικό ύψος – Ένταση – Διάρκεια – Χροιά

Για να μελετήσουν καλύτερα τις ιδιότητες αυτές, οι επιστήμονες χρησιμοποιούν πολύπλοκα μηχανήματα όπως ο παλμογράφος που φαίνεται δίπλα. Ο παλμογράφος, μεταξύ άλλων, μας δείχνει τις κυματομορφές των ηχητικών κυμάτων. Στο τετράδιο εργασιών θα βρεις πληροφορίες για να κατασκευάσεις τον δικό σου «παλμογράφο».

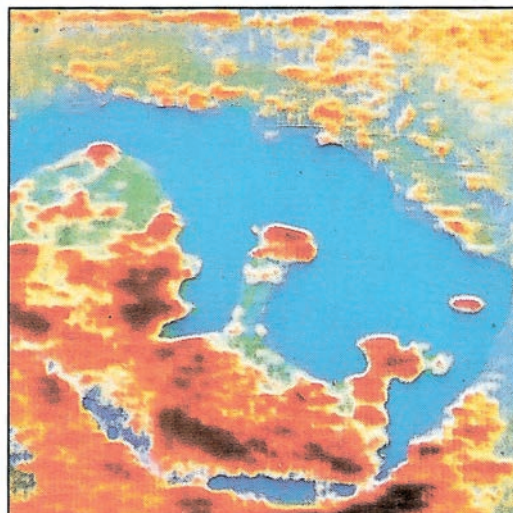
Ήχος και επαγγέλματα

Ο ήχος έχει τόσες πολλές διαστάσεις που απασχολεί όχι μόνο τους μουσικούς αλλά και πολλούς επιστήμονες. Ποιοι είναι αυτοί οι επιστήμονες; Για να τους βρεις, δεν έχεις παρά να συμπληρώσεις τα κενά χρησιμοποιώντας τις λέξεις της παρένθεσης!

(φυσικοί, στρατιωτικοί, αρχιτέκτονες, γλωσσολόγοι, γιατροί, ψυχολόγοι, περιβαλλοντολόγοι, ωκεανολόγοι, μηχανικοί πληροφορικής)

- ✎ Οι _____ ενδιαφέρονται για την ηχομόνωση των κτιρίων και την καλή ακουστική τους.
- ✎ Οι _____ ερευνούν τις ιδιότητες του ήχου, μελετούν τα ηχητικά κύματα, τη διάδοσή τους και τόσα άλλα που μπορείς να τα δεις στο βιβλίο της Φυσικής.
- ✎ Οι _____ ερευνούν τις επιδράσεις του ήχου στην ανθρώπινη ψυχосύνθεση και ένας καινούργιος κλάδος που ονομάζεται μουσικοθεραπεία δίνει πολλές ελπίδες για τη χρήση της μουσικής στη θεραπεία διαφόρων ασθενειών.
- ✎ Οι _____ μελετούν κυρίως τον τρόπο που χρησιμοποιούμε τους ήχους για να επικοινωνήσουμε με τους άλλους ανθρώπους μέσα από τη γλώσσα.
- ✎ Οι _____ χρησιμοποιούν κυρίως τους υπέρηχους. Το ίδιο και οι _____ και οι ζωολόγοι που εξετάζουν τον τρόπο επικοινωνίας διαφόρων ζώων όπως των φαλαινών, των δελφινιών ή των νυχτερίδων.
- ✎ Οι _____ και ακουστικής ενδιαφέρονται για την πιστή καταγραφή, αναπαραγωγή, επεξεργασία και αποθήκευση του ήχου και μας προσφέρουν σύγχρονα μηχανήματα και λογισμικό για τον σκοπό αυτό.
- ✎ Οι _____ ενδιαφέρονται κυρίως για την ηχορύπανση που μπορεί να προκαλέσει από απλή ενόχληση μέχρι σοβαρές ασθένειες!
- ✎ Οι _____ χρησιμοποιούν τους ήχους για στρατιωτικούς σκοπούς, π.χ. για τον εντοπισμό των εχθρικών υποβρυχίων.

2.3 Απεικόνιση εμβρύου μέσω υπερήχων

- ✓ Θα συζητήσουμε για τη σπουδαιότητα της φωνής στη μουσική.
- ✓ Θα ακούσουμε αποσπάσματα που αναδεικνύουν τις δυνατότητες της ανθρώπινης φωνής.
- ✓ Θα γνωρίσουμε κανόνες υγιεινής, ορθής χρήσης και άσκησης της φωνής.
- ✓ Θα πειραματιστούμε με το σώμα μας, χρησιμοποιώντας το ως όργανο παραγωγής ήχου.
- ✓ Θα γνωρίσουμε το διάφραγμα και θα τραγουδήσουμε χρησιμοποιώντας το σωστά.

Φωνή: το πρώτο μουσικό όργανο!

Η σημασία του λόγου στη ζωή και στην **εξέλιξη** του ανθρώπου και του **πολιτισμού** που αυτός ανέπτυξε είναι μεγάλη και αναντικατάστατη. Το βασικό μέσο μεταφοράς του λόγου είναι η φωνή. Ο άνθρωπος χρησιμοποίησε τη φωνή του για να μιμηθεί τα όσα άκουγε γύρω του, τα πουλιά, τα ζώα, τη βροχή και ένα σωρό άλλους ήχους. Στη συνέχεια μουρμούρισε τους ήχους αυτούς φτιάχνοντας τις πρώτες του μελωδίες. Στο πέρασμα των χρόνων τις στόλισε με λόγια κάνοντας τραγούδια και τις αναπαρήγαγε με αυτοσχέδια όργανα.

Με τη φωνή οι άνθρωποι έρχονται σε επαφή, ανταλλάσσουν **πληροφορίες**, αναπτύσσουν σχέσεις, οργανώνουν **ομάδες**, αλληλεπιδρούν δημιουργικά και χτίζουν το μέλλον τους.

Μια φωνή, πόσες δυνατότητες!!!

Άκουσε μερικά χαρακτηριστικά αποσπάσματα που δείχνουν τις δυνατότητες της ανθρώπινης φωνής. Ποιο σε εντυπωσίασε περισσότερο και γιατί;

Με χαλαρή αναπνοή και το κορμί στη θέση τη σωστή έχεις καθαρία, δυνατή και υγιή φωνή

Δύο βασικές προϋποθέσεις για να φροντίσεις τη φωνή σου είναι να προσέχεις τη στάση του σώματός σου και τον τρόπο που αναπνέεις.

Παρατήρησε προσεκτικά πώς στέκονται ο Νότης και η Νότα και γράψε ποια είναι η σωστή θέση και στάση του σώματος όταν τραγουδάμε.

Δοκίμασε να μείνεις σε λανθασμένη θέση, δηλαδή με το κεφάλι σκυμμένο ή τους ώμους γυρτούς ή τη λεκάνη προτεταμένη ή τη σιαγόνα σφικτή για 2'. Τι παρατηρείς;

Blank lined writing area for the first observation.

Αν συνεχίσεις για άλλα 2' τι νιώθεις; Πώς το εξηγείς;

Blank lined writing area for the second observation.

Πειραματίσου και βγάλε τα συμπεράσματά σου

Κλείσε τη μύτη με το χέρι. Τι παρατηρείς στον τρόπο που βγαίνει η φωνή; Πώς ακούς τη χροιά της;

Blank lined writing area for the experiment with the nose closed.

Βγάλε όλο τον αέρα από τους πνεύμονες και χωρίς να πάρεις νέα ανάσα προσπάθησε να μιλήσεις ή να τραγουδήσεις. Μπορείς; Πώς ακούγεται η φωνή σου;

Blank lined writing area for the experiment with empty lungs.

Όταν τραγουδάς, εκτός από τη σωστή στάση του σώματος και την αναπνοή, χρειάζεται να ελέγχεις και τον αέρα που εκπνέεις έτσι ώστε να μην κόβεται η ανάσα, να μη σταματά το τραγούδι και να μη δυσκολεύεσαι για να ολοκληρώσεις τη φράση. Το διάφραγμα βοηθά στον έλεγχο της αναπνοής και κάνει ξεκούραστο το τραγούδι χωρίς να κουράζεται ο λαιμός και χωρίς να κλείνει, να θαμπώνει και να βραχνιάζει η φωνή σου.

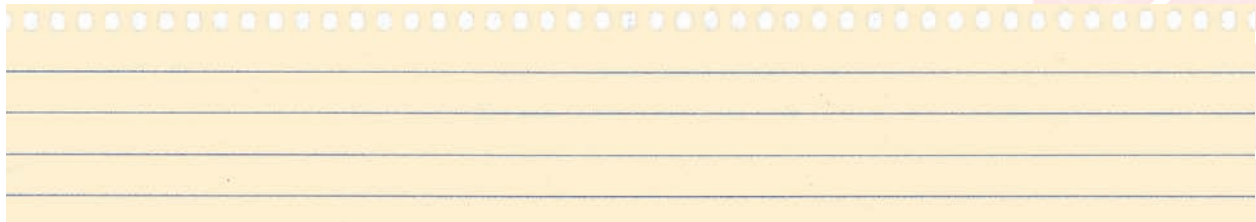
Κάθισε στην καρέκλα σου και... χαλάρωσε! Τοποθέτησε τον αντίχειρα του αριστερού χεριού σου ανάμεσα στο στήθος και τον αφαλό, εκεί που βρίσκεται το διάφραγμα. Πάρε βαθιά αναπνοή και εκπνευσε όσο γίνεται πιο αργά. Μην κρατάς τον αέρα και σταμάτησε όταν αρχίζει να σφίγγεται η κοιλιά. Τι παρατηρείς κατά την εισπνοή και τι κατά την εκπνοή;

Blank lined writing area for the diaphragm experiment.

Σκύψε μπροστά το σώμα σου έτσι ώστε να δημιουργείται οξεία γωνία με την καρέκλα σου. Βάλε τα χέρια στα πλευρά (πίσω στην πλάτη, πιο πάνω από τη μέση) με την παλάμη ανοιχτή. Πάρε βαθιά ανάσα αργά και βγάλε τον αέρα πάλι αργά. Σ' αυτή τη θέση τραγούδησε και μετά περιέγραψε πώς ένιωσες.

Από τη θεωρία στην... πράξη

Όρα να εφαρμόσεις όλα τα παραπάνω. Ο δάσκαλος ή ένας μαθητής/τρια λέει κάθε **στίχο***. Οι υπόλοιποι κάθιστε όπως ο Νότης και επαναλαμβάνετε. Στα σημεία με το κόκκινο χρώμα το διάφραγμα πρέπει να πιέζει τον αντίχειρα προς τα έξω.

5 Δε δε δε με δέ-λα στή-ρι-ζε Δε δε δε με δέ-λα στή-ρι-ζε

9 Δα δα δα και δα εί-ναι κα-λά Δα δα δα και δα εί-ναι κα-λά

13 Δο δο δο δώ-σε και το δο Δο δο δο δώ-σε και το δο

17 Δι δι δι δείγ-μα δυ-να-τό Δι δι δι δείγ-μα δυ-να-τό

21 Δυο δυο δυο δού-λε-ψε το δυο Δυο δυο δυο δού-λε-ψε το δυο

Δί-δο δί-δο δα διά-φραγ-μα παι-διά Δί-δο δί-δο δα διά-φραγ-μα παι-διά

Μια ομάδα μπορεί να συνοδεύει ρυθμικά με παλαμάκια και χτυπήματα ποδιών.

Το ίδιο μπορεί να γίνει και με άλλα σύμφωνα που μπορεί να σε δυσκολεύουν στην εκφορά τους. Φτιάξε μια τουλάχιστον δική σου άσκηση για το διάφραγμα, χρησιμοποιώντας κάποιο άλλο σύμφωνο και τραγούδησέ το με τον ίδιο τρόπο, π.χ. **βε, βε, βε**, τη βέρα φόραγε κ.ο.κ.

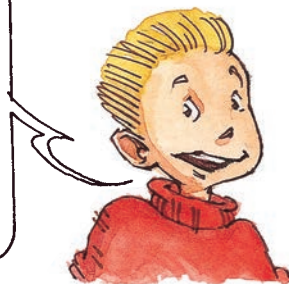

* Από το βιβλίο της Νάγιας Γεωργίου (2000). *Μέθοδος Ορθοφωνίας-Ορθοφωνία, φωνητική, τραγούδι*. Αθήνα: Βεργίνα.

4. Μουσικολογία

- ✓ Θα κατασκευάσουμε μουσικά όργανα από υλικά που θα κατέληγαν στον... σκουπίδοτενεκέ.
- ✓ Θα δημιουργήσουμε παραλλαχές ενός μουσικού οργάνου.
- ✓ Θα μιλήσουμε για τις «οικογένειες» των οργάνων.
- ✓ Θα χρησιμοποιήσουμε δημιουργικά τα όργανα που κατασκευάσαμε.
- ✓ Θα διερευνήσουμε τη σχέση των υλικών από τα οποία είναι κατασκευασμένο ένα μουσικό όργανο με τον ήχο που αυτό παράγει.

Μουσικολογία ή ΜουσΟικολογία;

Δυο λέξεις που ακούγονται το ίδιο αλλά γράφονται διαφορετικά. Ποια λέξη θα επιλέξεις; Θα προτιμήσεις τη Μουσικολογία που είναι η μελέτη της μουσικής από ειδικούς επιστήμονες ή τη ΜουσΟικολογία που είναι μια... ανορθόγραφη λέξη; Την επινοήσαμε για να συνδυάσουμε την Οικολογία με τη Μουσική και να τις συνδέσουμε αν και φαίνεται να στέκουν τόσο μακριά η μια από την άλλη.

Ας κατασκευάσουμε «οικολογικά» όργανα: «Μουσικοί... κύλινδροι»*

Μεμβρανόφωνα:

Κατηγορία οργάνων που ο ήχος τους παράγεται από την κρούση της μεμβράνης (με το χέρι ή με χτυπητήρι).

Η κατασκευή που ακολουθεί είναι ένα πρωτότυπο **μεμβρανόφωνο** μουσικό όργανο που μπορείτε να το χρησιμοποιήσετε δημιουργικά σε πολλές δραστηριότητες. Είναι επίσης χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πώς αντικείμενα που θα κατέληγαν στα σκουπίδια μπορούν να μετασχηματιστούν σε χρήσιμα αντικείμενα και σε πρωτότυπα μουσικά όργανα, όπως εδώ.

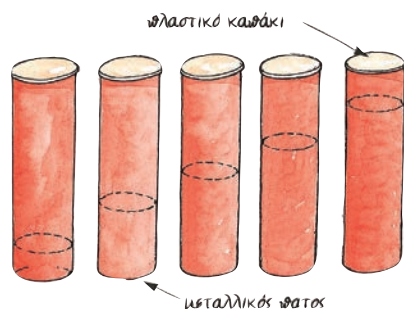
Τι θα χρειαστείς

- ✎ 5 ίδια κυλινδρικά κουτιά από χαρτόνι (που βρίσκουμε σε συσκευασίες από πατατάκια, αφίσες κ.λπ.)
- ✎ ψαλίδι
- ✎ κόλλα ή κολλητική ταινία.

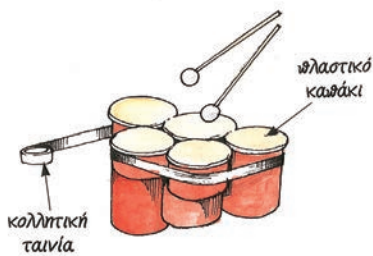

Περιγραφή κατασκευής

1. Κόβεις προσεκτικά τους κυλίνδρους με το ψαλίδι: τον πρώτο 2,5 εκατοστά από τη βάση, τον δεύτερο 5 εκατοστά από τη βάση κ.ο.κ. Σχηματίζονται έτσι 10 κομμάτια, τα 5 με μεταλλικό καπάκι και τα 5 με πλαστικό.

Θα έχεις πολύ καλύτερο ήχο αν χρησιμοποιήσεις κυλίνδρους από καλάμι μπαμπού και δερμάτινες μεμβράνες.

2. Με κολλητική ταινία ενώνεις τους 5 κυλίνδρους με τα μεταλλικά καπάκια και τους 5 κυλίνδρους με τα πλαστικά καπάκια. Φροντίζεις να είναι όλα τα καπάκια στο ίδιο επίπεδο.

3. Ο ήχος εξαρτάται από τις μπαγκέτες που θα χρησιμοποιήσεις, από το μήκος των κυλίνδρων και από το υλικό τους.

Μουσική «ορθογραφία»

Θέλεις να ασκήσεις την ακοή σου; Κατασκεύασε με κάποιον συμμαθητή/τριά σου «μουσικούς κυλίνδρους» από το ίδιο υλικό και με το ίδιο μέγεθος. Καθίστε πλάτη με πλάτη, έτσι ώστε να μη βλέπει ο ένας τον άλλο.

Παίζει ο πρώτος παίκτης ένα σύντομο ρυθμικό σχήμα σε έναν κύλινδρο, το οποίο πρέπει να το θυμάται και να μπορεί να το επαναλάβει αν χρειαστεί. Ο δεύτερος παίκτης πρέπει να επαναλάβει στο δικό του όργανο ακριβώς αυτό που άκουσε από τον πρώτο.

Αν το πετύχει, ξαναπαίζει ο πρώτος παίκτης το ίδιο ρυθμικό σχήμα, αλλά αυτή τη φορά χρησιμοποιώντας περισσότερους κυλίνδρους.

Εδώ τα πράγματα για τον δεύτερο παίκτη είναι πιο δύσκολα, αλλά και πιο ενδιαφέροντα, καθώς πρέπει να αναγνωρίσει, εκτός από το ρυθμικό σχήμα, και την ξεχωριστή τονικότητα του κάθε κυλίνδρου.

Προσπάθησε να δημιουργήσεις το δικό σου παιχνίδι στο οποίο να χρησιμοποιείς τους «μουσικούς κυλίνδρους» που κατασκεύασες. Μπορείς να το περιγράψεις εδώ και να το παρουσιάσεις στους συμμαθητές σου στο επόμενο μάθημα.

Οικογένειες μουσικών οργάνων

Πολλά μουσικά όργανα παρουσιάζουν **ομοιότητες** μεταξύ τους και δημιουργούν μια **ομάδα**, επειδή αποτελούν παραλλαγή και **εξέλιξη** της ίδιας βασικής ιδέας.

Είναι πιο εύκολο να κατασκευάσεις όργανα που ανήκουν στην ίδια οικογένεια, γιατί με μικρές παραλλαγές δημιουργούνται όργανα που μοιάζουν μεταξύ τους, αλλά που το καθένα έχει τη δική του προσωπικότητα. Μια από τις πιο γνωστές μουσικές οικογένειες είναι αυτή του βιολιού. Η **ταξινόμηση** και η μελέτη των μουσικών οργάνων γίνεται πιο εύκολα όταν τα εντάξεις σε μεγαλύτερα **σύνολα** όπως είναι οι οικογένειες, αφού εντοπίσεις τις **ομοιότητες** και τις **διαφορές** τους.

Ώρα για δράση!

Θέλεις να κατασκευάσεις τη δική σου οικογένεια μουσικών οργάνων*;

Είναι μια οικογένεια που αποτελείται από αερόφωνα όργανα, που το καθένα έχει το δικό του μοναδικό **πχόχρωμα**, τη δική του προσωπικότητα.

** Δώσε στην οικογένεια το όνομα που θεωρείς πιο ταιριαστό.

Η οικογένεια**

Για όλες τις κατασκευές θα χρησιμοποιήσεις:

- 6 παλιούς μαρκαδόρους
- μικρή σέγα
- δύο μικρές λίμες, μια ίσια και μια κυλινδρική
- μαλακές τσίχλες (όχι μασημένες!)
- οδοντογλυφίδα
- ένα μικρό ποτήρι νερό
- ένα λαστιχάκι
- χάρακα
- πάγκο εργασίας.

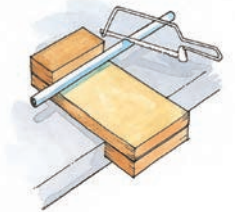
4. 1 Αυτοσχέδια μουσικά όργανα (Κατασκευή: Π. Καμπύλης)

Ηχώχρωμα: Είναι αυτό που μας επιτρέπει να ξεχωρίζουμε τα διάφορα όργανα που παίζουν με την ίδια ένταση και στο ίδιο τονικό ύψος.

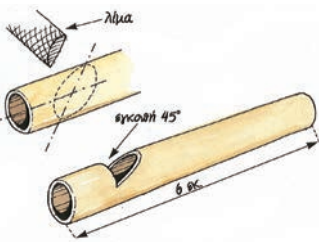
Σφυρίχτρα... διαιτητή

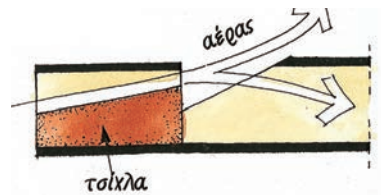
1. Αφαίρεσε το εσωτερικό του μαρκαδόρου και κόψε τον προσεκτικά με τη σέγα ώστε να μείνει ένα κομμάτι μήκους 8 εκατοστών.

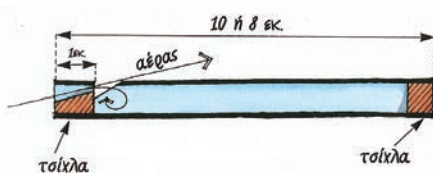
2. Με τη λήμα σε γωνία 45 μοιρών δημιούργησε μία λοξή εγκόπη που να απέχει ένα εκατοστό από το άκρο του σωλήνα.

3. Γέμισε με τσίχλα και με την οδοντογλυφίδα σε ρόλο σμίλης δημιούργησε ένα κανάλι που θα στέλνει τον αέρα στη λοξή εγκόπη.

4. Κλείσε με την υπόλοιπη τσίχλα το άλλο άκρο του σωλήνα ώστε να μην περνάει καθόλου αέρας. Φύσηξε και θα ακούσεις τον ήχο μιας σφυρίχτρας. Με τον ίδιο τρόπο κατασκεύασε μια δεύτερη σφυρίχτρα με μήκος 10 εκατοστών.

Ποια σφυρίχτρα έχει οξύτερο ήχο;

* Όλες οι κατασκευές της ενότητας έχουν αντληθεί από το βιβλίο των Καμπύλη Π. & Σπετσιώτη Ι. (2000). *Το εργαστήρι της μουσικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

